

Nucli urbà d'Alpens

Alpens

Ubicació

Comarca: Lluçanès
Lloc/Adreça: Nucli urbà

Coordenades:

Latitud: 42.11939
Longitud: 2.10059
UTM Est (X): 425652
UTM Nord (Y): 4663423

Classificació

Número de fitxa 08004 - 27
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Modern Contemporani
Segle XVII-XX

Estat de conservació Bo

Notes de conservació: La majoria de cases que conformen el nucli s'han conservat amb un aspecte no massa diferent de l'original, tot i que hi ha algun tipus d'actuacions, com canviar portals de les cases per portes de garatge o refer les obertures, que han anat malmetent progressivament la unitat d'estil del nucli.

Protecció Legal

Tipus de protecció: Inexistent

Observacions protecció: Normes subsidiàries de planejament, Alpens 1996

Accés Fàcil

Ús actual: Residencial

Titularitat Pública

Titular: Propietaris diversos

Fitxes associades:

[Santa Maria d'Alpens](#)

[Pedró de la Mare de Déu dels Dolors](#)

Autoria de la fitxa Marta Homs i Jordi Compte

Descripció

El nucli urbà d'Alpens està situat en un punt central del terme municipal, a tocar de la carretera BP-4654 i a recer d'una carena que el resguarda dels vents del nord. Comparant-lo amb els pobles propers, es tracta d'un nucli gran, sobretot si només tenim en compte el que es podria anomenar nucli antic. La majoria dels carrers i places que el formen estan formats per cases dels segles XVII i XVIII de tipologia urbana, estrets de façana i de planta baixa, primer pis i golfes, i només la part exterior, el carrer Roca Monada, la carrera Lluçanesa i al voltant de la carretera BP-4654, es pot considerar del segle XX. Històricament, el primer poblament del nucli va començar en el que avui en dia és l'extrem sud, l'anomenat carrer dels Rosers. En aquesta zona hi havia el primer nucli de cases que més endavant es desplaçaria al nord, on es troba actualment. La distribució dels carrers és totalment irregular i respon més a l'orografia que a un plantejament urbanístic pràctic. Una de les peculiaritats del nucli és la forma de ferradura que fa en la part sud. En aquesta part s'hi ubica una extensa zona d'horts que ha quedat integrada al nucli i al voltant de la qual s'hi troben els diversos carrers que formen "la ferradura". Per la part oest, la zona d'horts queda tancada pel carrer de Baix i la seva continuació, el carrer Graell; al nord queda tancada pel carrer de la Rectoria i el carrer de la Volta, que correspon amb les façanes posteriors de les cases de la plaça Major i finalment per l'est queda tancada per les façanes posteriors de la Placeta, del carrer de la Placeta i del carrer Vilamala. La part sud del nucli, doncs, es vertebrava a través d'una zona d'horts, a diferència de la part nord que gira entorn a la plaça Major, amb l'església parroquial a prop. En aquesta part hi trobem a un cantó de la plaça els carrers Ripoll i de Dalt i a l'altre els carrers de la Placeta i la Placeta, que és l'actual nus de comunicació del poble ja que hi arriben els carrers Planes, Vilamala i el ja esmentat de la Placeta, a més d'un carreró que comunica amb el Casino i la carretera BP-4654. També tenen certa rellevància dos camins perifèrics del nucli antic, el camí vell, que baixa des del parc infantil del Ramal fins al quintà de la Vall, una zona d'horts, i el camí del Call, carreró estret que comunica el carrer Ripoll amb la carrera Lluçanesa i que en la seva continuació s'anomena camí dels Dolors. La resta del nucli, sobretot tota la part nord-oest, és moderna i no respecta la tipologia de carrers que s'havia establert en el passat ja que la majoria de les cases que conformen aquesta part nova són aïllades i d'estil contemporani. Hi ha diversos aspectes del nucli d'Alpens que destaquen per la seva excepcionalitat: El primer és la quantitat i la qualitat de l'aigua, ja que en l'entorn proper del nucli trobem fins a quatre fonts, la de ca l'Andri, la Bona, la Riussa i les desaparegudes Fontetes, que conformen el naixement de la riera Gavarresa, a més d'una gran quantitat de pous. Alguns d'aquests pous estan ubicats dins mateix de les cases però també se'n troben al carrer, com és el cas dels pous de pedra que es troben als carrers Vilamala i Graell, l'antic pou comú, sobre el qual reposa l'escultura del Manelic i el pou del camí de la Vinya. Un altre aspecte que destaca del nucli són les llindes amb inscripcions que emmarquen algunes de les obertures de les cases del poble. Aquestes llindes són un document excepcional de la història del poble ja que s'hi poden llegir les diferents dates de construcció de les cases (la majoria datades els segles XVII i XVIII), a més dels noms de les persones que les van fer construir. En algun cas fins i tot es pot saber l'ofici que practicaven els seus habitants a través d'objectes esculpits en baix relleu a la llinda. El tercer element destacable del nucli són els elements decoratius de ferro forjat, que trobem en balcons, murs i portes i que s'han descrit en una fitxa individual.

Observacions:

Tant el nucli urbà, com els camins perifèrics, com els pous estan protegits per les Normes Subsidiàries de Planejament de 1996.

Història

Si tenim en compte les llinde de les cases que avui en dia conformen el nucli, s'hauria de datar el poblament d'Alpens al segle XVII, però indubtablement el seu origen és anterior. Com a parròquia, Santa Maria d'Alpens apareix documentada abans de l'any 1154, però les epidèmies de la baixa edat mitjana no van permetre un creixement notable de la població fins a finals del segle XVI i principis del XVII. Els fogatges de la parròquia, en els que s'inclouen les masies, així ho demostren: 4 focs al fogatge de 1497, 8 focs al de 1553, 33 focs al cens de 1595 i 68 cases dins del nucli urbà al cens de 1626.

Bibliografia

PLANES, J.A, Alpens. Una història del Lluçanès: pagesos, paraires i carlins, Ajuntament d'Alpens, 1999.

